

De twintigste eeuw breekt resoluut met het verleden met prachtige en gedurfde architectuur, soms wel megalomane bouwprojecten

Honderd jaar na de stadsvernieuwing van Haussmann, kregen vele wijken van Parijs een nieuw uitzicht: men had de bedoeling de stad aantrekkelijk en leefbaar te houden, maar vele realisaties zouden er nooit gekomen zijn zonder de onvoorwaardelijke steun van verscheidene Franse presidenten, die hun naam wilden vereeuwigen, door hem te verbinden aan monumentale projecten: schitterende architecturale complexen voor ministeries en administratieve diensten; nieuwbouwwijken en satellietsteden, ontworpen volgens de modernste urbanistische inzichten en miljarden verslindende cultuurprojecten. Het Centre Pompidou (1977) op het plateau Beaubourg weerspiegelt de reactie van het establishment op de linkse kunst- en denkwereld van de jaren 60: door de kunst binnen te halen in een futuristische cultuurtempel, wilde men de kunstwereld los weken uit zijn volkse, revolutionaire voedingsbodem in de wijken rond de Hallen. Via een hellend voorplein, dat geschikt is voor allerlei happenings, worden de massa's de centrale hal ingezogen. Daar worden ze verondersteld ademloos de geniale spinsels van moderne kunstenaars te ondergaan en zich daarna een weg te zoeken naar het Musee de l'Art Moderne op de 4de en 5de verdieping, naar een van de bibliotheken of naar de cafetaria met panoramisch zicht op Parijs.

Het Centre Pompidou bestaat uit een enorme balk van 166 m op 60 m met een hoogte van 42 m. Alle gevels zien er uit als een constructivistisch schilderij. De dragende delen zijn zichtbaar gemaakt als een stelling van metalen buizen. Verscheidene functies die traditioneel in het interieur worden opgenomen, zijn naar de buitenkant verplaatst: de roltrappen, die een diagonaal tekenen op de gevel, en zelfs de leidingen en buizen voor luchtverversing, verwarming, elektriciteit en water. Opdat de architectuur begrijpelijk zou zijn, hebben de architecten Richard Rogers en Renzo Piano met kleuren de functie van elk onderdeel aangegeven.

Gae Aulenti, een Milanese architecte, heeft de met afbraak bedreigde Gare d'Orsay omgebouwd tot het schitterend Musee d'Orsay. In een ruim kader worden daar de beeldende kunsten van de 19de eeuw tentoongesteld, waarbij het bestaande gebouw niet alleen gerespecteerd, maar ook gevaloriseerd wordt. Het Louvre werd helemaal ter beschikking gesteld van de kunst. Om dat mogelijk te maken moest het ministerie van financiën uit de vleugel van Napoleon verhuizen naar een ultramoderne nieuwbouw in Bercy, een paar km stroomopwaarts langs de Seine. Onder een Glazen piramide, 'de nederigste en meest bescheiden vorm die denkbaar was', heeft Architect Pei een nieuwe toegang ontworpen, van waaruit de stromen toeristen naar de verschillende collecties kunnen geloodst worden. Zonder het architecturale decor van het Louvre te schaden, trekt de piramide met haar effen oppervlak van 'vitres colles', te midden van een aantal waterspiegels, met haar rechtlijnigheid en haar transparante eenvoud de aandacht naar zich toe en markeert zodoende de verzamelplaats van de bezoekers. De glazen wanden zijn gelijmd op aluminiumprofielen en deze worden gedragen door een ingenieus systeem uit

roestvrij staal. De piramide heeft een basiszijde van 35 m en een hoogte van 21,6 m. Drie kleine piramiden markeren de plaats van de roltrappen.

Niet minder in het oog vallend zijn de bouwkundige prestaties aan de uiterste oost- en westpunt van de as: Bastille, Champs-Élysées, Étoile, Défense.

De Opera de la Bastille werd als 'volksopera' en als moderne tegenhanger van het aristocratische Palais Garnier, neergezet aan de rand van een renovatiewijk bij de Place de la Bastille. Daarom heeft de Canadese architect Carlos Ott elke opzettelijke monumentaliteit vermeden. Hij wil dat het gebouw respect afdwingt door de harmonische aaneenrijging en opstapeling van de bouwvolumes, die elk een ander aspect van het gebouw verraden: de spektakelzalen, de scenetoren, de trappenzalen, de foyers. Er zijn twee grote zalen waar respectievelijk 2700 en 1200 toeschouwers, in goede omstandigheden en aan democratisch geachte prijzen de muziekspektakels kunnen bijwonen.

Een kleine triomfboog verwijst naar zijn kolossale broer aan het andere eind van de as in La Défense.

De Grande Arche of de Arche de l'humanité werd ontworpen door de Deen Johan Otto von Spreckelsen. Hij laat de boog, een gigantische kubus met een zijde van 110 m, een hoek van 6,5 maken met de middenas van La Défense, omdat de Cour Carrée eenzelfde hoek maakt ten opzichte van het Louvre. Het geheel rust op 12 funderingspijlers van 30 m lang. De binnengevels van de Arche de l'Humanité zijn bekleed met wit marmer van Carrara, de buitenzijden met een lichtgrijze marmersoort die beter weerstaat aan de luchtvervuiling. Elke marmerplaat vormt een vierkant met een zijde van 2,8 m. en met een gewicht van 800 kg. Er zijn 35.000 platen verwerkt en ze kosten ? 90 000 per stuk. Om scheuren en barsten te voorkomen is elke plaat in een aluminium frame gevat. 4.000 bruin getinte vensters zijn gegroepeerd in vierhoekige formaties. Tussen de boogpijlers hangt aan stalen kabels een reusachtige 'wolk': zij evoceert de mistlierten die tussen de wolkenkrabbers van de grootsteden hangen; tegelijk dient ze om de enorme leegte tussen de pijlers op te vullen en de proporties van het gebouw naar mensmaat terug te brengen.

De overspanning, op 70 m hoogte, rust op voorgespannen balken van 9 m diameter en 70 m lengte. De Arche herbergt het ministerie voor huisvesting en urbanisatie en een internationaal centrum voor communicatie. Alle kantoren ontvangen buitenlicht. In de zone van de overspanning zijn ze daarom gegroepeerd rond lichthoven. De kantoren bieden werkruimte aan 5.000 mensen. Rechts van de Triomfboog van de mensheid ligt het CNIT: het Centre National des Industries et des Techniques, een kunstwerk uit 1959 van Zehrfuss en anderen, waar conferentiezalen, een hotel en expositieruimten zijn ondergebracht. De platte koepel overdekt een oppervlakte van 9 ha. Hij steunt slechts op drie punten. De overspanning bedraagt 220 m.

La Défense is gebouwd op een betonnen plaat van 1.200 m lengte met een breedte die varieert tussen 70 en 250 m. Onder dat plateau bevinden zich de wegen voor lokaal en doorgaand verkeer, garages en stations van RER, SNCF en METRO. Bovengronds is La Défense volledig verkeersvrij. Het centrum bestaat uit een brede pronkstraat, die terrasvormig afloopt naar de Seine en die eindigt in een waterbekken met de knipperlichten van Takis: aan de rand van dit voetgangersparadijs evoceren kleurige knipperlichten, die op beweeglijke

metalen spullen bevestigd zijn, de jachtige drukte van luchthavens en van steden op het spitsuur.

Nog andere kunstwerken verlevendigen de hoofdstraat: In de Fontein van het Parvis van Yaacov Agam bewegen 66 waterstralen op het ritme van muziek; twee kleurige polyester-sculpturen van Juan Miro contrasteren met de strakke rechtlijnigheid van de architectuur. Met hun primitieve vormen suggereren ze dat alleen de fantasie van de kinderwereld het leven leefbaar maakt in deze mooie steenwoestijn; naast de torengebouwen, die schijnbaar gewichtloos omhoogschieten heeft de Amerikaan Calder zijn Stabile, l'Araignee, een grillig gebogen stalen gevaarte van 15 m hoog en 75 ton zwaar, stevig in de grond verankerd, als tegenwicht voor de broze vergankelijkheid van deze moderne sprookjeswereld; met zijn klassieke vormen lijkt het beeld van La Défense van Louis Barrias (1870) wel verdwaald in deze hypermoderne wijk; De Grote Toskaan van Igor Mitorai daarentegen verbindt op surrealistische wijze de futuristische werkelijkheid van La Défense met de droomwereld van ons verleden, gesymboliseerd in een antieke torso, met het hart van Caesar en met Venus in zijn buik.

Vele kunstwerken op La Défense brengen het geloof in de onbeperkte toekomstmogelijkheden van de mens tot uitdrukking. In het kleurig keramisch fresco Le Sculpteur de Nuages van Attila herkent de mens zich als zelfzekere bouwer van torensteden die tot boven de wolken reiken; de mechanische vogel van Philolaos brengt hulde aan de vindingrijke mens die op metalen vleugels het heelal doorzoekt. In zijn La Terre verenigt Derbre twee menselijke wezens in een uitgelaten wereldomvattende wenteling. En intussen beschrijven de Zon en de Maan hun kosmische baan boven de ze schitterende wereld in de fontein-sculptuur Midi-Hinuit van Delfino en balanceert de mens als in een roes op de wereld in Le Somnambule van De Miller.